

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ, ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΕΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

2η Ενότητα :

Εθνογραφία και Αποικιοκρατία

Καθηγήτρια Φ. Τσιμπιρίδου,

ft@uom.edu.gr

Εθνογραφία και Σπουδές Περιοχής

- Το μάθημα αποτελεί μία εισαγωγή στις Σπουδές Περιοχής, τη συνδυαστική δηλαδή μελέτη ολόκληρων γεωγραφικών περιοχών μέσα από διαφορετικά επιστημονικά πεδία.
- Με αφετηρία την εθνογραφική έρευνα πεδίου και την ανθρωπολογική ανάλυση διερευνάται η καθιέρωση αυτού του κλάδου σπουδών.
- Παράλληλα, αναδεικνύεται ο ρόλος της Ανθρωπολογίας σε διάλογο με την Ιστορία, τις Σπουδές του Πολιτισμού και την Πολιτική Οικονομία στη συστηματοποίηση 'Κριτικών Σπουδών Περιοχής'.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

- 1^η
- Α) Η ανθρωπολογία ως τρόπος σκέψης και η εθνογραφία ως μέθοδος: (Φ. Τσιμπιρίδου, Εισαγωγικά)
- Β) «Γιατί ο κόσμος χρειάζεται την Ανθρωπολογία;» (Ιω. Μάνος)
- Δια ζώσης συνάντηση στο Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης στη Θεσσαλονίκη
-
- 2^η
- Α) Αποικιοκρατία και Ανθρωπολογία: Η Δύση, οι λοιποί και η μελέτη του «Άλλου και του «Αλλού» (Φ. Τσιμπιρίδου)
- Β) Ζώντας και κάνοντας έρευνα στο Λίβανο – Δρ. Κοσματόπουλος Νικόλας (American University of Beirut)

Η Ανθρωπολογία ως τρόπος σκέψης

1. Η ολιστική μελέτη της ανθρώπινης κατάστασης με όρους κοινωνικής οργάνωσης και πολιτισμικής εκφοράς
2. Η ποιοτική ανάλυση των πεδίων της σχέσης φυσικού εριβάλλοντος, οικονομικής και πολιτικής ζωής, της συμβολικής έκφρασης, (θρησκεία και ιδεολογία), της γνωσιακής ικανότητας, της θυμικής συμπεριφοράς και της έμφυλης σωματικότητας (νους, σώμα, ψυχή).

Η εθνογραφία ως μέθοδος

3. Η συγκριτική διάσταση πολιτισμικών μοτίβων, ιστορικών διαδικασιών, τοπικών και παγκόσμιων μετασχηματισμών
4. Η εθνογραφική μέθοδος της επιτόπιας έρευνας
5. Η κριτική κατανόηση του Άλλου, και του Αλλού σε σχέση με τον Εαυτό

Ο δρόμος προς την Αποικιοκρατία και τον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό

- Εξετάζεται το πολιτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Αποικιοκρατίας και η ιδεολογία του εξελικτισμού στη συνάντησή τους με την Ανθρωπολογία (2ο μισό του 19ου αιώνα), η οποία ιδρύεται ως επιστήμη.
- Οι απαρχές της αποικιοκρατίας συνδέονται με τη γενικευμένη πρακτική του εμπορίου και ελέγχου επί αγαθών και ανθρώπων:
- Την ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας
- Τις μεγάλες ανακαλύψεις και το εμπόριο ανοιχτής θαλάσσης για μπαχαρικά, χρυσό και πολύτιμους λίθους
- Τη γένεση του καπιταλισμού 15^{ος} αι. με την πρωταρχική συσσώρευση κεφαλαίου και τις ασφαλιστικές εταιρίες
- Τις αστικές επαναστάσεις στην Ευρώπη 18^{ος} (έμποροι VS γαιοκτήμονες και αγρότες) και τις φυτείες σε μονοκαλλιέργειες καφέ, καπνού, βαμβακιού - Διαφωτισμός
- Τη βιομηχανική επανάσταση 19^{ος} (ανταγωνισμοί μεταξύ των δυτικών κρατών για τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών πρώτων υλών εκτός Ευρώπης), εθνικές επαναστάσεις, γερμανικός ρομαντισμός, εξελικτισμός (εμείς και οι άλλοι, οι ελίτ και ο λαός)

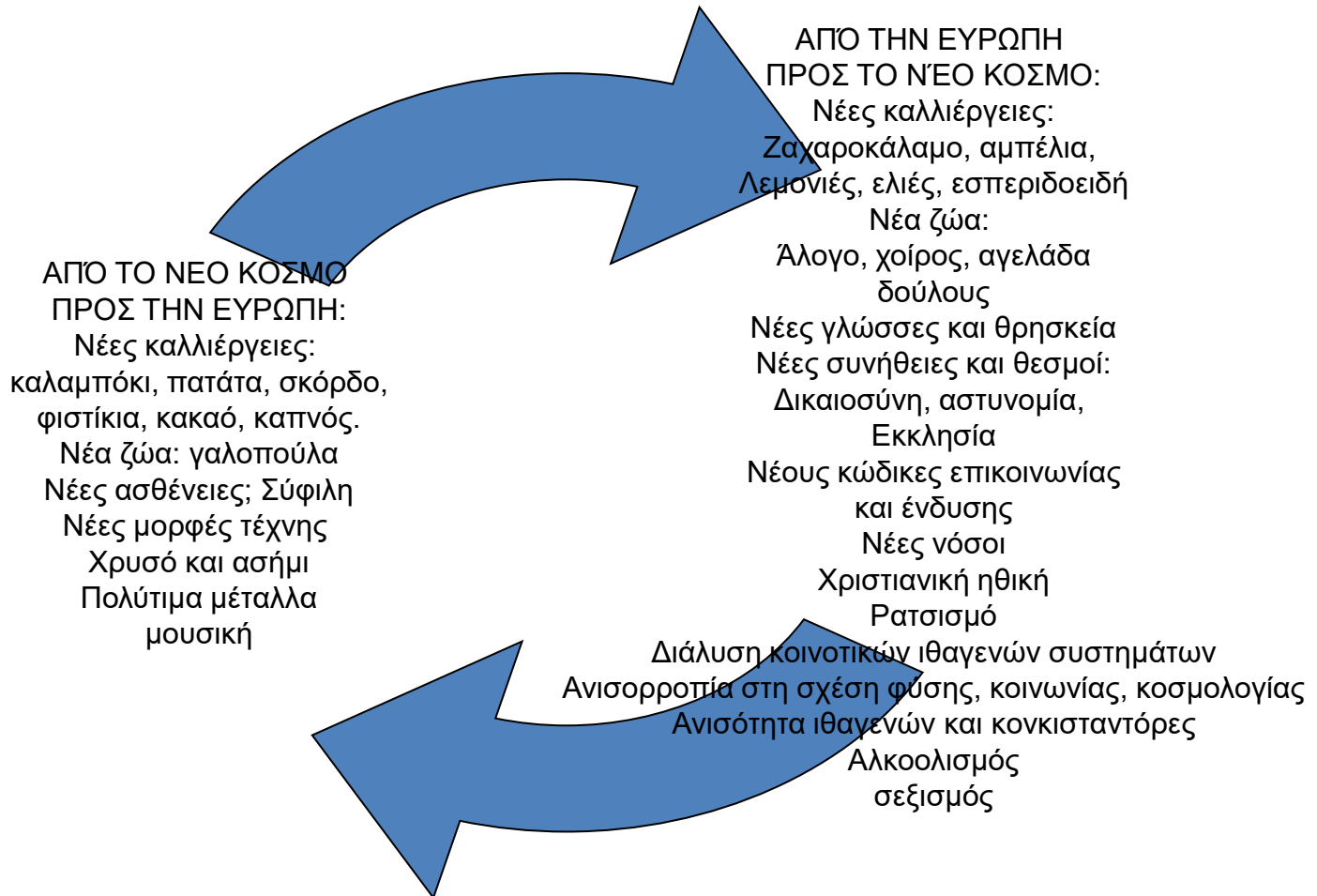
Ο νέος κόσμος, ο εκχριστιανισμός ως εξανθρωπισμός, το δουλεμπόριο, ο ρατσισμός, η ταξινόμηση των πολιτισμών

Τι έφεραν οι μεγάλες ανακαλύψεις των Ευρωπαίων στον υπόλοιπο κόσμο;

- Βίαιες εισβολές των Ευρωπαίων στον πολιτισμό και τις κοινωνίες της Αμερικής (αλλά και της Αφρικής και της Ασίας).
- Οι ιθαγενείς σε πολλές περιπτώσεις εξολοθρεύθηκαν, οι σημαντικότεροι πολιτισμοί των Μάγια, των Αζτέκων και των Ίνκας καταστράφηκαν ολοκληρωτικά, μια σειρά μολυσματικών ασθενειών που μεταφέρθηκαν από την Ευρώπη στην Αμερική ολοκλήρωσαν το έργο των *κονκισταδόρων*.
- Η εκκλησία επιβλήθηκε δια της βίας και ο καθολικισμός αντικατέστησε αρχέγονες θρησκείες επικρατώντας σχεδόν ολοκληρωτικά.
- Το δουλεμπόριο αποτέλεσε για παραπάνω από 150 χρόνια την επαχθέστερη αλλά και μία από τις επικερδέστερες οικονομικές δραστηριότητες των Ευρωπαίων με συνέπειες και στην εθνολογική σύνθεση των νέων κτήσεων.
- Η επαφή των Ευρωπαίων με τους εξευρωπαϊκούς πληθυσμούς οδήγησε και στην διατύπωση των πρώτων θεωριών ταξινομήσεων σε ανώτερες και κατώτερες φυλές, στην επικράτηση δηλαδή διακρίσεων με βάση την φυλετική καταγωγή.

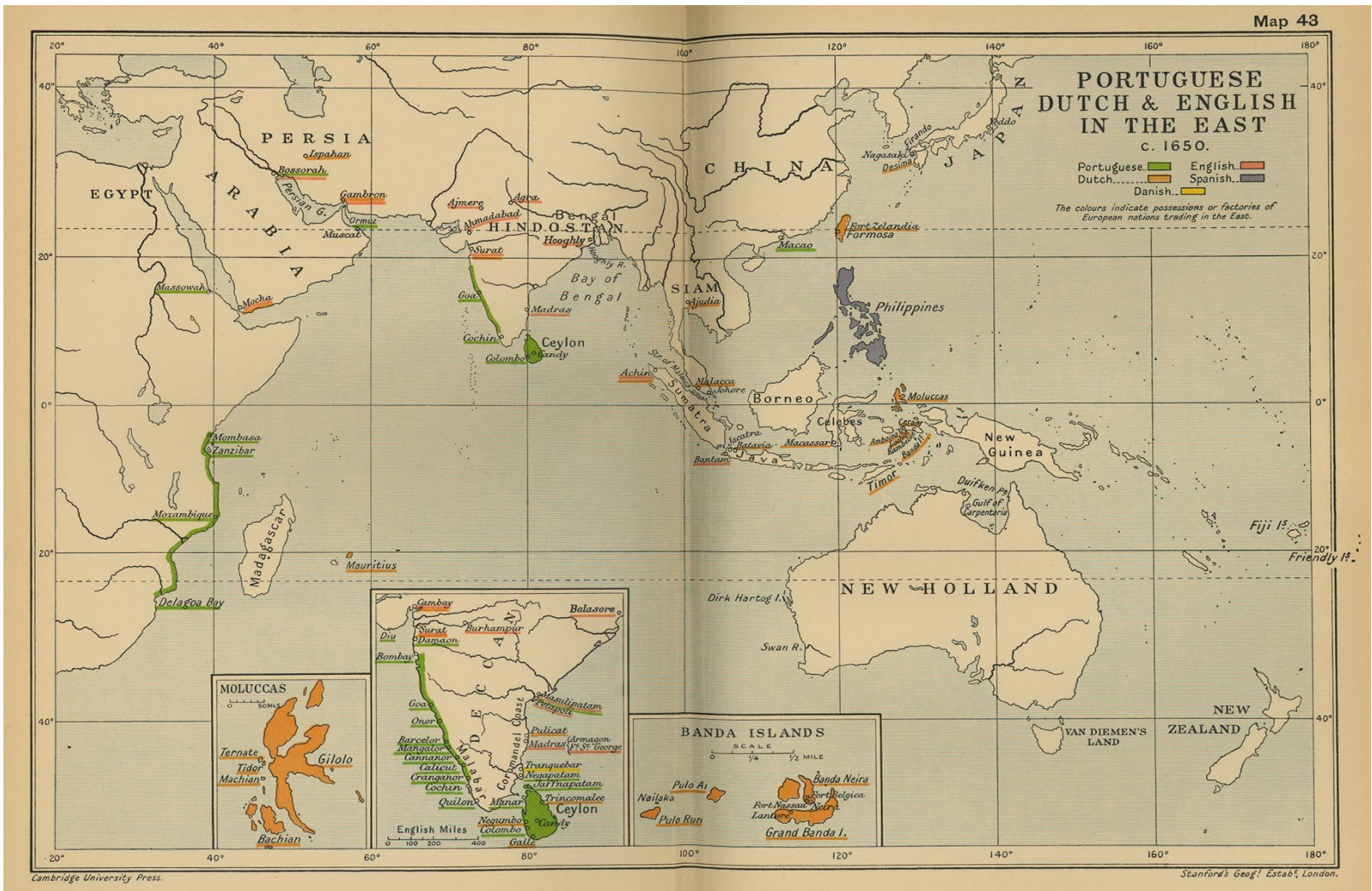
Μετά τις Ισπανικές και Πορτογαλικές κατακτήσεις στον Νέο Κόσμο

Οι νέες αποικιακές δυνάμεις 17^{ος}-18^{ος} αι.

- Από τα τέλη του 16^{ου} αι. οι Ιβηρικές χώρες αρχίζουν να χάνουν την πρωτοκαθεδρία στην αποικιακή εξάπλωση και το διηπειρωτικό εμπόριο > παρόλα αυτά θα διατηρήσουν αποικίες ως τον 20^ο αι., ενώ τον 17^ο αι. η Ισπανία θα απλωθεί και στις ΝΔ περιοχές της Β.Αμερικής
- Ο 17^{ος} αι. ανήκει στις Κάτω Χώρες-Ολλανδία
- 18^{ος} αι. ανήκει στην Αγγλία (από το 1707 που ενώθηκε με τη Σκωτία=Μ.Βρετανία) και στη Γαλλία
- Ανέθεσαν την οργάνωση εμπορικών σταθμών και τη διεξαγωγή του αποικιακού εμπορίου σε εμπορικές εταιρίες. Οι εταιρίες αυτές λάμβαναν την άδεια από το κράτος και συνεπάγονταν ικανοποιητικά μερίσματα στους μετόχους τους στη μητρόπολη. Μέτοχος πολλές φορές ήταν και το κράτος.
- Την ίδια περίοδο εκδηλώνεται η εδαφική επέκταση της **Ρωσίας στην Σιβηρία και στον Καύκασο**: αποτελεί μιας άλλου είδους αποικιακή εξάπλωση με διαφορετικές στοχεύσεις, και αποτελέσματα= πρόκειται για εποικισμό σχετικά άγονων περιοχών, αραιοκατοικημένων και αποτέλεσαν επέκταση του εδάφους της νεας αυτοκρατορίας.

Αποικιακοί σταθμοί

Ολλανδικές κατακτήσεις

- Στην ανάπτυξη του αποικιακού εμπορίου συντέλεσε η τάση της αστικής εμπορικής τάξης στις ανταλλαγές. Ήδη είχαν αναπτύξει εμπορικές ανταλλαγές με τη Σκανδιναβία και τη Βαλτική. Επίσης είχαν τεχνολογική πρόοδο > το μικρό κινητό ιστίο βοήθησε τα πλοία τους να κινούνται γρηγορότερα.
- Οι πρώτες αποικίες ήταν στην ΝΑ Ασία από ιδιωτική εταιρία το 1595. Ως τα μισά του 17^{ου} αι. εκτοπίζουν με τη βία τους Πορτογάλους από τις περισσότερες κτήσεις τους στις περιοχές αυτές. Διατηρούν τον έλεγχο των μπαχαρικών σε ολόκληρη τη θάλασσα από τη Μαλαισία, στην Ινδονησία, τις Φιλιππίνες, τη Νότια Κίνα.
- Από το 1641 ως το 1859 είναι οι μόνοι Ευρωπαίοι που έχουν το δικαίωμα εμπορικών συναλλαγών με τους Ιάπωνες και έχουν σταθμό κοντά στο Ναγκασάκι.
- Εμπορικούς σταθμούς διατήρησαν και στην ινδική χερσόνησο και στην Κεϋλάνη
- Δεν εγκαταστάθηκαν άποικοι. Ήταν κύρια εμπορικοί σταθμοί. Η μόνη μαζική εγκατάσταση έγινε στο Κέιπ Τάουν στη Ν.Αφρική όπου εκτόπισαν τους Πορτογάλους. Στην αποικία αυτή εγκαταστάθηκαν αργότερα και Γερμανοί και Γάλλοι προτεστάντες.

Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών

- **1602: Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών= η σημαντικότερη εταιρεία αποικιακού εμπορίου.** Λειτουργούσε υπό τον έλεγχο του εμπορικού επιμελητηρίου του Άμστερνταμ και είχε μετοχικό χαρακτήρα
- Προσπαθούσαν να έρχονται σε συναλλαγή με τους τοπικούς ηγεμόνες για να μη χρειάζεται να εγκατασταθούν μαζικά
- Κέντρο η Μπατάβια στην Ιάβα
- **Στο Νέο Κόσμο: εταιρία Δυτικών Ινδιών (1621);** Είχαν μικρές αποικίες που τελικά δεν είχαν μεγάλη διάρκεια ζωής; Νέο Άμστερνταμ (Ν.Υόρκη), Λόνγκ Άιλαντ, Αντίλλες, Τρινιτάντ, Σουρινάμ.
- Οι περισσότερες χάθηκαν καθώς οι Ολλανδοί απασχολούνταν κυρίως ως λαθρέμποροι στην υπηρεσία Γάλλων ή Άγγλων και αδιαφορούσαν για πιο μόνιμες κτήσεις.
- Στο Σουρινάμ οι Ολλανδοί ενθάρρυναν την εξαγωγή του πολιτικού μοντέλου της μητρόπολης με την δημιουργία αντιπροσωπευτικού συστήματος για όλους ακόμα και για τους γηγενείς

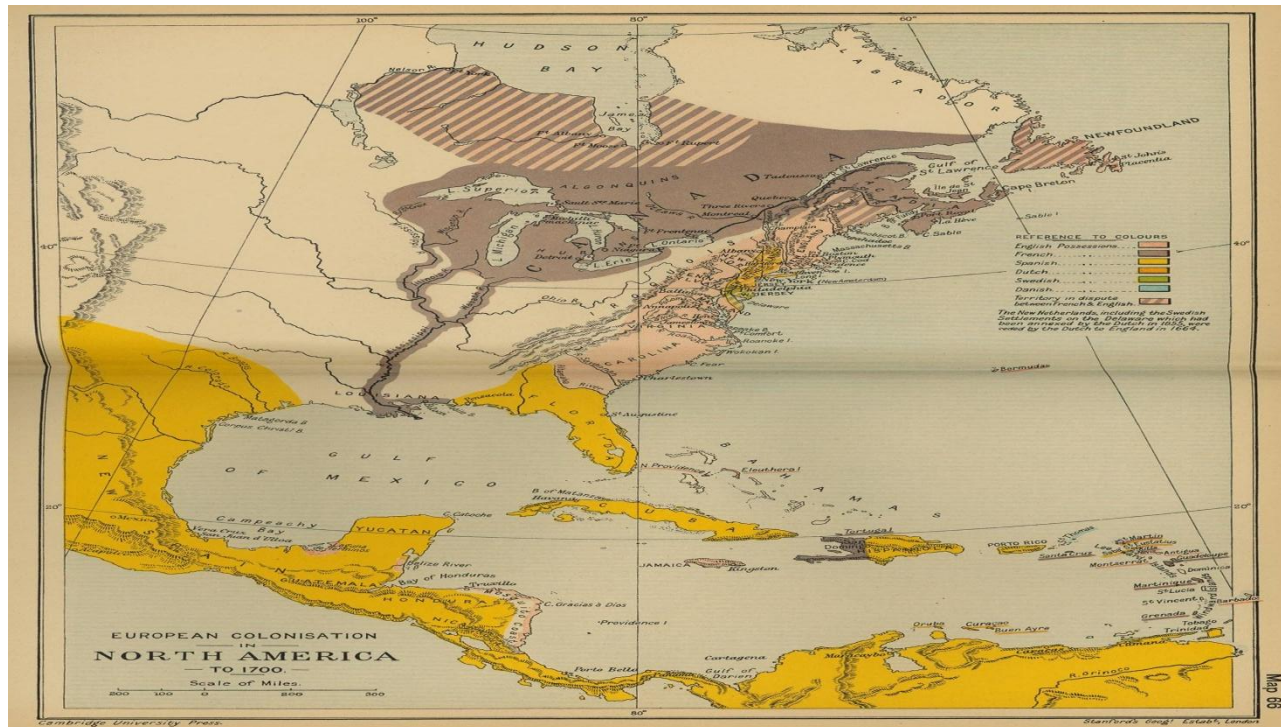
Βρετανικές κατακτήσεις - αποικίες εγκατάστασης

- Κατά τον 17^ο αι. η Αγγλία καταλαμβάνει και οργανώνει φυτείες των Ισπανών, Ολλανδών και των Γάλλων στη Β.Αμερική
- Απέκτησε αποικιακά ερείσματα στην Ινδία και στη Δυτική Αφρική οπότε ήλεγχε τη ροή του δουλεμπορίου, ενώ επεδίωκε να καταλάβει και το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας
- Η εδαφική θέση της Βρετανίας ευνοούσε τη ναυτική ανάπτυξη, την μη εμπλοκή σε ηπειρωτικούς πολέμους και την ηρεμία στην οικονομική ζωή. Η συσσώρευση εμπορικής και ναυτικής εμπειρίας, καθώς και πειρατικού κεφαλαίου δημιούργησαν τις πολιτικές, στρατιωτικές και ψυχολογικές συνθήκες για την ανάπτυξη της αποικιοκρατίας.
- Νέους τόπους εγκατάστασης αναζητούσαν και οι νέες θρησκευτικές ομάδες που κινούνταν εκτός Αγγλικανικής εκκλησίας, καθώς και η κρίση στο εμπόριο στα τέλη του 16^{ου} αι. με την Ολλανδία και τη Ρωσία

Β.ΑΜΕΡΙΚΗ:

- Από το 1607 ως το 1732 δημιουργήθηκαν βρετανικές αποικίες εγκατάστασης που έμελλε να γίνουν οι πρώτες 13 ανεξάρτητες ΗΠΑ. Οι Ινδιάνοι απωθήθηκαν στο εσωτερικό και δεν αφανίστηκαν κατά το ισπανικό παράδειγμα> οι Ινδιάνοι ήταν λιγότεροι από τη Ν.Αμερική και πιο διχασμένοι.
- Το κράτος παραχωρούσε τις αποικίες είτε σε αριστοκράτες που γίνονταν ιδιοκτήτες αποικιών είτε σε εμπορικές εταιρείες.
- Με τη διάλυση αργότερα των εταιρειών οι αποικίες πέρασαν στο στέμμα. Κατά τον 18^ο αι. οι αποικίες ήταν αυτόνομες με δικά τους κοινοβούλια και νομοθεσία, ενώ το στέμμα διατηρούσε μόνο φορολογικές υποχρεώσεις.

Β. Αμερική

Το διακύβευμα στην Αφρική και τον Ινδικό Ωκεανό

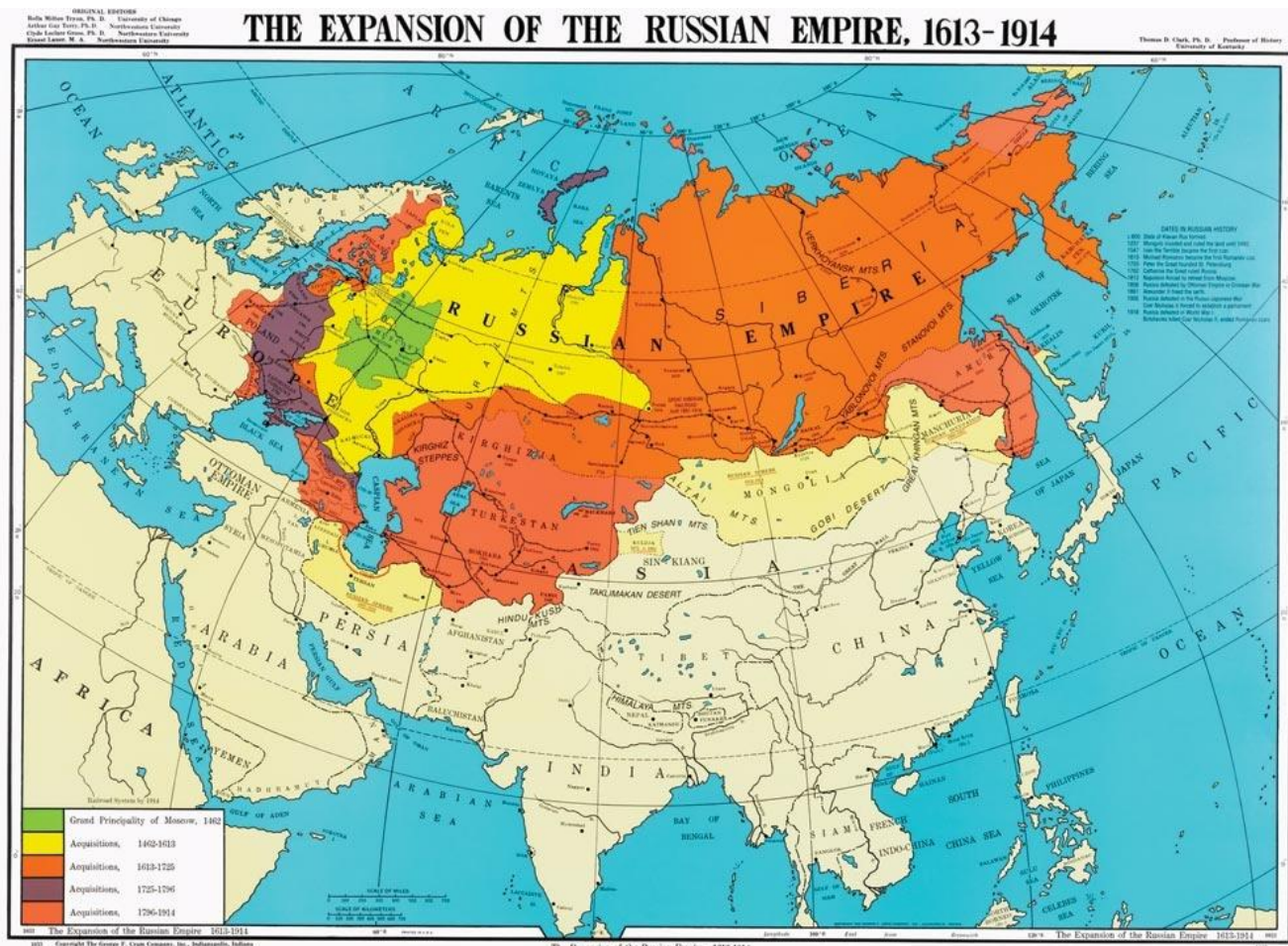
- Μετά τη συνθήκη των Παρισίων (1783) και την ίδρυση των ΗΠΑ, οι Βρετανοί εξακολουθούν να ελέγχουν τον Καναδά και τις παλιές γαλλικές αποικίες του Κεμπέκ (που χάθηκαν κατά τον 7ετή). Είναι αραιοκατοικημένες περιοχές. Αποικίες φυτειών έχουν στην Καραϊβική (Βερμούδες, Αντίλλες, Τζαμάικα (ζάχαρη και κακάο)> ελάχιστοι λευκοί και περισσότεροι μαύροι δούλοι.
- Στη Δ.Αφρική> αποικίες εγκατάστασης στη Γκάμπια και Σιέρρα Λεόνε και εμπορικούς σταθμούς από εταιρίες με στόχο τον έλεγχο του δουλεμπορίου. Η Σιέρρα Λεόνε ιδρύθηκε ως χώρα υποδοχής απελεύθερων δούλων από την Αγγλία. Από αυτές τις περιοχές θα επεκταθούν αργότερα στο εσωτερικό της χώρας (19^{ος} αι.)
- Στη Ν.Αφρική> εκτοπίζουν τους Ολλανδούς από το 1795 ως το 1806
- Ωκεανία> ανακαλύπτεται τελευταία και εποικίζουν αρχικά με βαρυποινίτες στην ΝΑ Αυστραλία
- Ινδονησία> προσπάθησαν να εκτοπίσουν Ολλανδούς και Πορτογάλους χωρίς μεγάλη επιτυχία. Μόνο το 1824 θα αποκτήσουν τον έλεγχο της Μαλαισίας και της Σιγκαπούρης

Η βρετανοί στην Ινδική Χερσόνησο ως παράδειγμα αποικιακής διακυβέρνησης

- ΙΝΔΙΑ> εκεί θα στραφεί η Αγγλία επειδή δεν μπορεί να εκτοπίσει την Ολλανδία. Θα αποκτήσει σταδιακό έλεγχο των παλιών εμπορικών σταθμών των Πορτογάλων (Βομβάη, Μαδράς, Καλκούτα) μέσω της εταιρίας Αν.Ινδιών. Ως τις αρχές του 19^{ου} αι. οι Βρετανοί θα αποκτήσουν τον έλεγχο όλης της Β.Ινδίας μέσα από συνθήκες με τοπικούς ηγεμόνες, εκτοπίζουν σταδιακά και τους Γάλλους από τους σταθμούς τους και η εταιρία θα καταφέρει να αποκτήσει τον έλεγχο μιας τεράστιας περιοχής
- Σταδιακά η κυβέρνηση έθεσε υπό τον έλεγχο την Εταιρεία και ως το 1858 ουσιαστικά συγκυβερνούν. Έκτοτε και για πρώτη φορά στην ιστορία η Βρετανία οργανώνει ειδικό σώμα στρατιωτικών, αστυνομικών και διοικητικών για την διοίκηση της Ινδίας με επαγγελματικό τρόπο, σεβασμό στις τοπικές συνήθειες και χρήση ντόπιων στις χαμηλές βαθμίδες.
- Δεν υπήρξε αποικία εγκατάστασης, ούτε σταθμός αλλά η πρώτη ουσιαστικά αποικία ιμπεριαλιστικού τύπου. Το παράδειγμα θα το εφαρμόσουν έκτοτε και άλλου αλλά και άλλες δυνάμεις.

Αποικιακές επεκτάσεις της Ρωσικής αυτοκρατορίας (Σιβηρία, Καύκασος, Κεντρική Ασία)

Ο κόσμος σε αποικίες από τον 19^ο αι: μια σχέση διαρκούς ανισότητας και διάκρισης προς διερεύνηση

- **Η Μ. Βρετανία** ήταν, αναμφισβήτητα, η ισχυρότερη αποικιακή δύναμη, μια τεράστια αποικιακή αυτοκρατορία. Κατείχε αποικίες με πληθυσμούς κυρίως λευκών (Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία), αποικίες με πληθυσμούς κυρίως ντόπιων (Ινδία, Πακιστάν, Αφγανιστάν, Νότια Αφρική κ.ά.), ενώ έλεγχε και διάφορα στρατηγικά σημεία (Γιβραλτάρ, Μάλτα, Κύπρος κ.ά.).
- **Η Γαλλία** διέθετε αποικίες στην Αφρική (Τυνησία, Αλγερία, Μαρόκο, Σενεγάλη, Μαυριτανία κ.ά.) και στην Άπω Ανατολή (Ινδοκίνα: Βιετνάμ, Λάος, Καμπότζη).
- **Άλλα ευρωπαϊκά κράτη**, όπως το Βέλγιο, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Ολλανδία και η Γερμανία, διέθεταν μικρό αριθμό αποικιών.
- Την ίδια εποχή, **η Ρωσία, καταλαμβάνοντας και εποικίζοντας ολόκληρη τη βόρεια Ασία**, επέκτεινε την κυριαρχία της μέχρι τις ακτές του Ειρηνικού ωκεανού.
- Επίσης, αυτή την περίοδο, η Αγγλία και η Γαλλία άρχισαν να διεισδύουν στην Κίνα.
- Έτσι, στα 1900, το 90% των εδαφών της Αφρικής και μεγάλο μέρος των εδαφών της Ασίας βρίσκονταν υπό αποικιακό έλεγχο.
- **Τα αποτελέσματα της αποικιοκρατίας** Η αποικιακή εξάπλωση επηρέασε καταλυτικά τόσο τις περιοχές που εντάχθηκαν στο αποικιακό σύστημα όσο και την Ευρώπη.

Ο απόηχος της αποικιοκρατίας στις πολιτισμικές παραδόσεις, την κοινωνική και πολιτική οργάνωση

- **Οι αποικίες σφραγίστηκαν από την αποικιοκρατία.**
- Ο πλούτος τους λεηλατήθηκε.
- Οι λαοί τους αντιμετωπίστηκαν σαν να ήταν κατώτεροι και μετατράπηκαν, σχεδόν, σε δούλους.
- Οι πολιτισμοί τους υποτιμήθηκαν.
- Παράλληλα, οι αποικιοκράτες έφεραν στις αποικίες όλα τα στοιχεία των πολιτισμών τους: γλώσσες, τεχνολογικά επιτεύγματα (σιδηρόδρομος, ατμόπλοιο), θρησκείες, θεσμούς, ιδεολογίες (φιλελευθερισμός, εθνικισμός, σοσιαλισμός), τρόπο ζωής.
- Απέναντι σ' αυτή την επέλαση, οι λαοί των αποικιών εκδήλωσαν όλες τις αντιδράσεις, από την απόλυτη υποταγή έως την επανάσταση.

Παρέμβαση -παρουσίαση

- Αιμ. Τσεκένης. Σπαράγματα της αποικιοκρατίας στο Καμερούν
- Η σημασία της εθνογραφικής έρευνας πεδίου
- <https://openeclass.uom.gr/modules/document/index.php?course=BSO142&openDir=/5f8081cctzCt/5f8082365cqb>

Αποικίες και Δουλεμπόριο. Η κατοχή επί των σωμάτων

- Προς
- Βόρεια Αμερική
- Νότια Αμερική
- Κεντρική Αμερική
- Δυτικές Ινδίες
- Ευρώπη

- Αφρική
- Περιοχές
- Δουλεμπορίου
- Δυτικής
- Αφρικής
- Σενεγάλη
- Σιέρρα Λεόνε
- Κονγκό
- Αγκόλα

Το τέλος του δουλεμπορίου και η αρχή της επίσημης πολιτικής αποικιοκρατίας

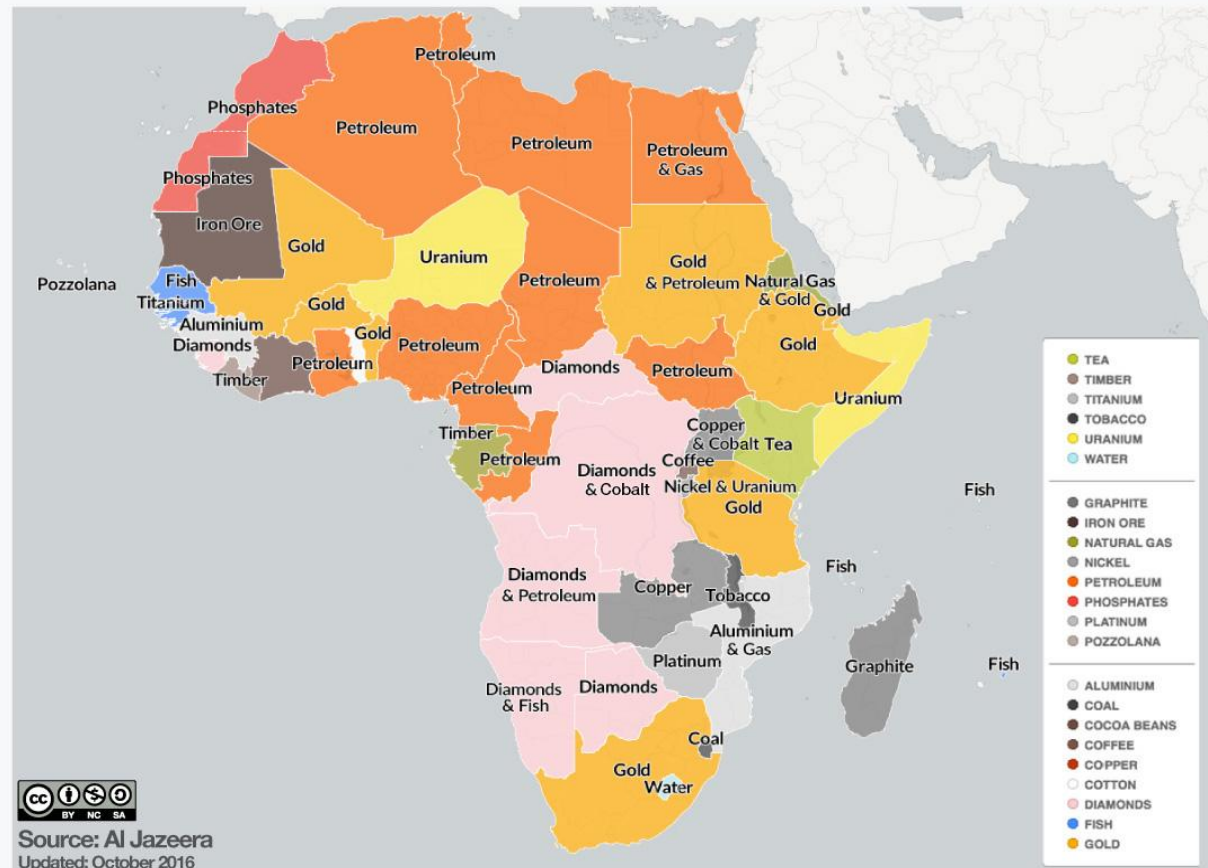
- Χρειάστηκαν πολλοί αιώνες για να καταργηθεί το δουλεμπόριο. Ένας συνδυασμός οικονομικών συμφερόντων και κοινωνικού ακτιβισμού (το Κίνημα κατά της Δουλείας θεωρείται ως το πρώτο κοινωνικό κίνημα για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη σύγχρονη ιστορία)
- Η απαγόρευσή του πρώτα από τη Βρετανία (Πράξη κατάργησης της δουλείας του **1833** από το Κοινοβούλιο του [Ηνωμένου Βασιλείου](#), με το οποίο καταργήθηκε η δουλεία σε ολόκληρη τη [Βρετανική Αυτοκρατορία](#) (με εξαιρέσεις περιοχών που βρίσκονταν υπό την κυριότητα της [Εταιρείας Ανατολικών Ινδιών](#), τη νήσο [Κεϋλάνη](#) και τη [νήσο της Αγίας Ελένης](#)) έδωσε τη θέση του στην κατάληψη και το διαμελισμό της Μαύρης ηπείρου από τις μεγάλες δυνάμεις και την αποικιοκρατία.
- Το έτος-σταθμός της αλλαγής της κυριαρχίας ήταν το **1884**. Τότε, στη **Συνδιάσκεψη του Βερολίνου**, οι ευρωπαϊκές μεγάλες δυνάμεις διαίρεσαν την ήπειρο της Αφρικής σε ζώνες επιρροής.
- Στις επόμενες δύο δεκαετίες, σχεδόν το σύνολο της Αφρικής είχε τεθεί υπό ευρωπαϊκό έλεγχο. Οι μόνες χώρες που δεν έγιναν αποικίες ήταν η Αιθιοπία και η Λιβερία

Η αποικιοκρατία ως πολιτικό σύστημα λευκής κυριαρχίας μετά το 1885 (Αφρική, Απω και Μέση Ανατολή)

- **Η Αφρική αποτέλεσε μοχλό ανάπτυξης, αλλά και εκμετάλλευσης από άλλες ηπείρους, μέσω της αποικιοκρατίας.**
- Πιο συγκεκριμένα, οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις του 19^{ου} αιώνα (Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία, Βέλγιο, Γερμανία, και Ισπανία) στη διάσκεψη του Βερολίνου (1885) οργάνωσαν τα σχέδια αποικισμού της “μαύρης” ηπείρου, μοιράζοντας την ήπειρο σε περιοχές ελέγχου.
- Η ιστορία έδειξε πως τα σχέδια αυτά είχαν στόχο την ενίσχυση των ευρωπαϊκών κρατών εις βάρος του φυσικού πλούτου και των κατοίκων της περιοχής.

The African predicament: Βιομηχανική επανάσταση, καπιταλιστική εκμετάλλευση, αποικιοκρατική διοίκηση

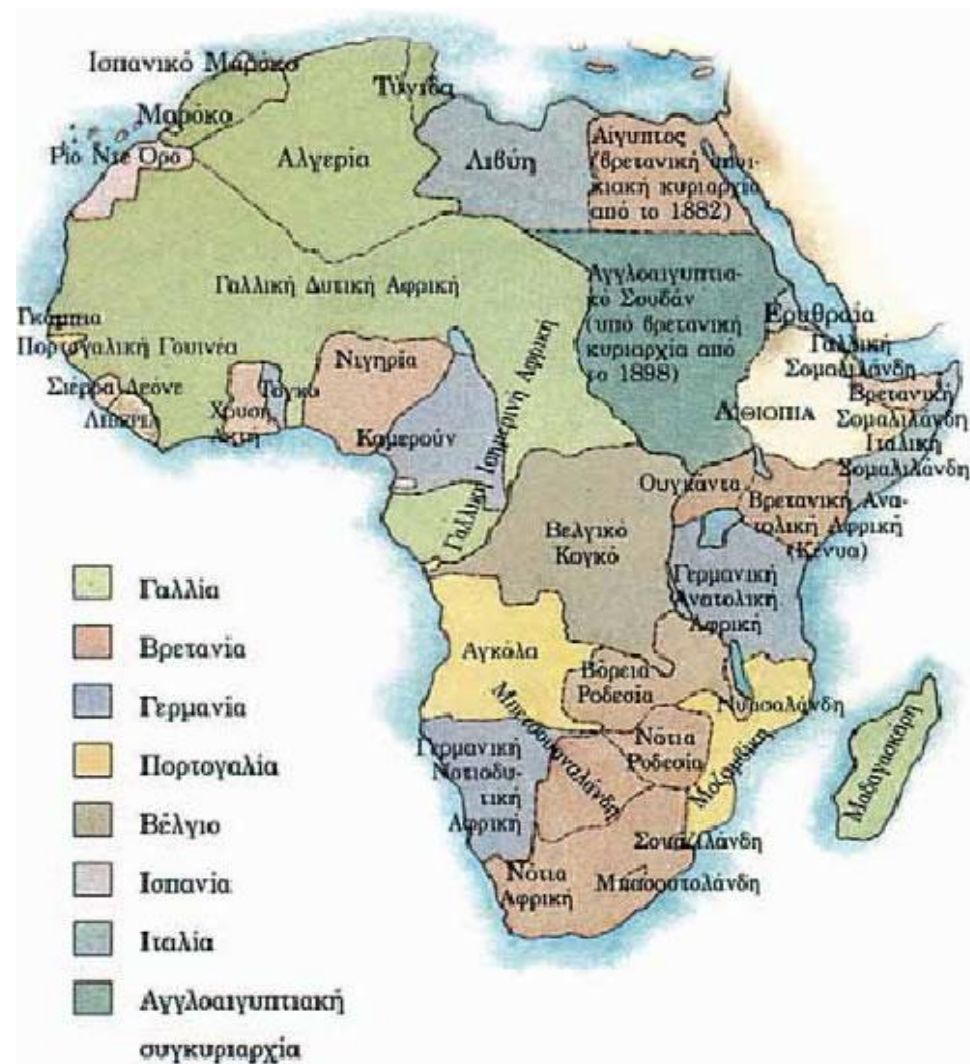
Mapping Africa's natural resources

Το μοίρασμα της Αφρικής

- Βασικά αγαθά του γεωφυσικού πλούτου της Αφρικής είναι τα κοιτάσματα πετρελαίου, οι πολύτιμοι λίθοι (διαμάντια, χρυσός κ.α.), το φυσικό αέριο, τα μεταλλεύματα ουρανίου, το ελεφαντόδοντο και φυσικά το εμπόριο λευκής σαρκός.
- Πάνω λοιπόν, σε αυτά τα αγαθά, χτίστηκε ένα ολιγοπώλιο το οποίο καθόρισε τα σύνορα των χωρών της Αφρικής- παρατηρούμε σε ορισμένες χώρες είναι λες και έχουν χαραχτεί με χάρακα- (βλ. Συνθήκη Σάικς-Πικό) και παράλληλα τις επενδυτικές επεμβάσεις στους γεωφυσικούς πόρους.
- Ουσιαστικά, η ήπειρος της Αφρικής χωρίστηκε από τις δυτικές δυνάμεις, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα ιδιωτικά τους συμφέροντα σκορπώντας την εξαθλίωση και την τρομοκρατία στους αφρικανικούς λαούς.

Αποικιοκρατική διοίκηση στην Αφρική

Ρατσισμός στην *Καρδιά του σκότους*

- <https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/2189549/i-asilliptes-thiriodies-ton-velgon-sto-kongko>
- Ο συγγραφέας Τζόζεφ Κόνραντ, το αριστούργημα «Η καρδιά του σκότους» (1900) του οποίου θα συνέβαλε τα μέγιστα στην αποκάλυψη της βελγικής θηριωδίας, είχε πάει στο Κονγκό το 1890 και πρέπει να είδε με τα μάτια του τα έργα και τις ημέρες του Ρομ, κάνοντας πολλούς να αναγνωρίσουν αναλογίες μεταξύ του μυθιστορηματικού ήρωα του Κόνραντ, «Κουρτς», και του ίδιου του
- Λέον Ρομ. Ο Ρομ έκανε ό,τι έκανε κάτω από τις διαταγές του Λεοπόλδου (ή έχοντας τουλάχιστον την αμέριστη υποστήριξή του), γενικεύοντας τη βασιλεία του τρόμου.

Η βελγική βασιλεία του τρόμου στο Κονγκό

Εκπολιτισμός στην τροπικότητα της ευρωπαϊκής ηγεμονίας και της λευκής κυριαρχίας

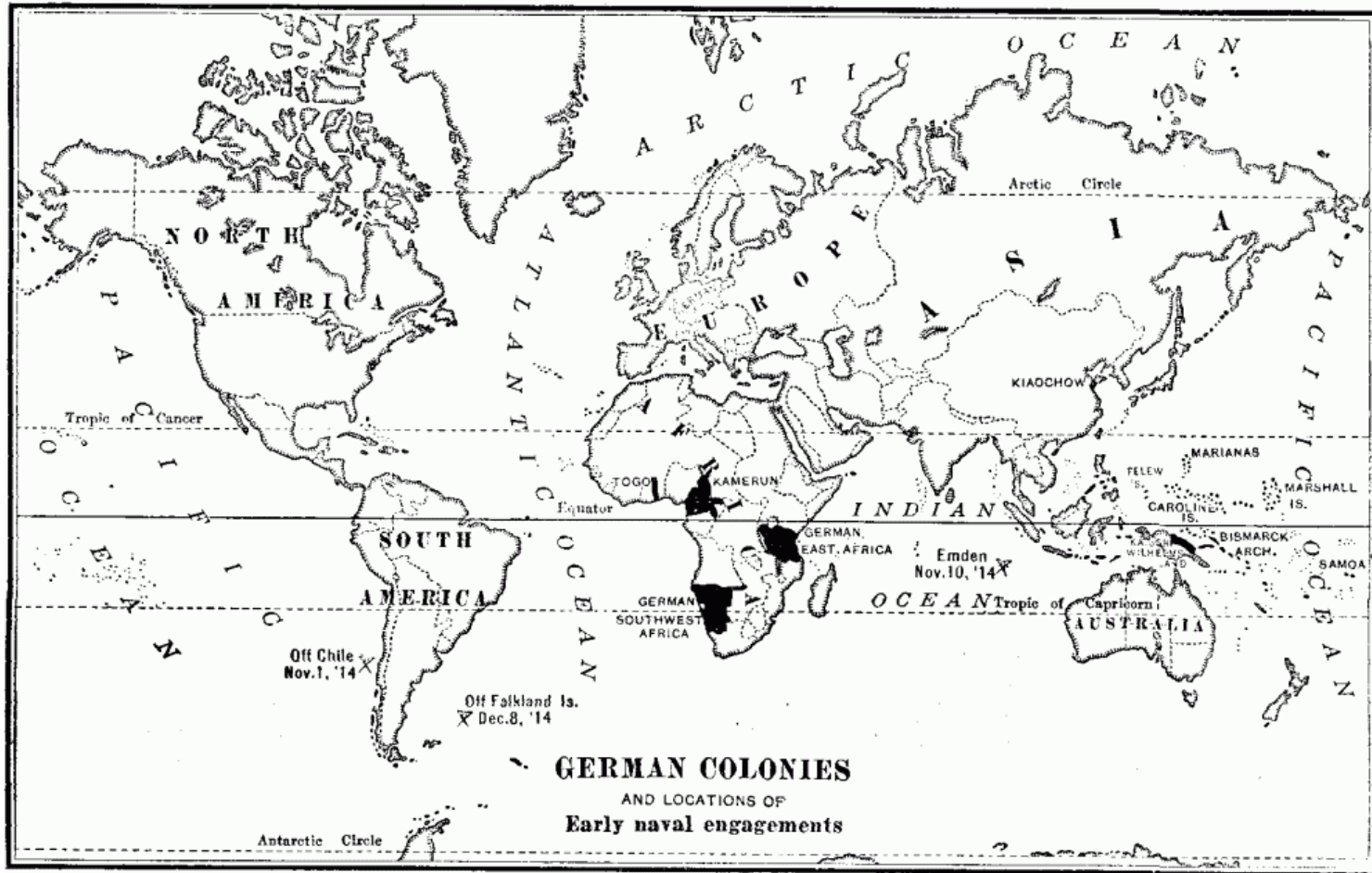
- τα σχολεία της αποικιοκρατίας και η 'παιδική ηλικία' των αγρίων/πρωτόγονων

- *PDF) Η γαλλική αποικιοκρατική εκπαίδευση. Το παράδειγμα της Α.Ο.Φ, 1903-1939..*

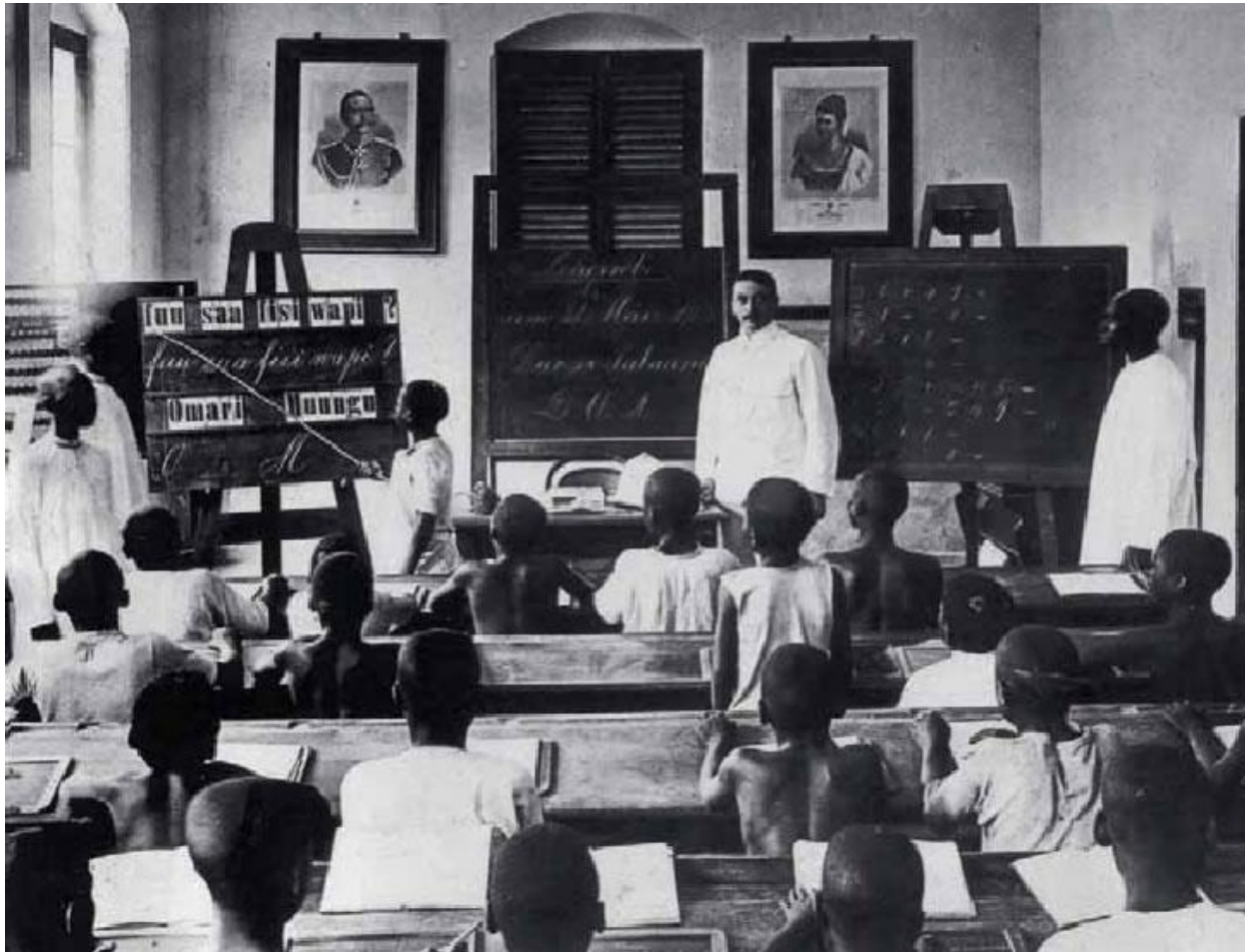
Available from:

https://www.researchgate.net/publication/313579297_E_gallike_apoikiokratike_ekpaideuse_To_paradeigma_tes_AOF_1903-1939

Γερμανικός εκπολιτισμός μέσω της εκπαίδευσης

Υπό το βλέμμα του Γερμανού αυτοκράτορα Γουλιέλμου Β΄ και της συζύγου του (εικονίζονται στα κάδρα που κρέμονται στον τοίχο), Αφρικανοί μαθητές παρακολουθούν μάθημα από τον λευκό δάσκαλό τους.

Πολιτικό πρόγραμμα κατοχής και ελέγχου

- **Αποικία** : έδαφος υπό τον πλήρη έλεγχο της μητρόπολης
- **Προτεκτορατο**: Κράτος υπό τον έλεγχο μιας «προστάτιδας» δύναμης έπειτα από μια συνθήκη ανάμεσα σε δύο κυβερνήσεις> Αυτό το σύστημα επέτρεψε τον έλεγχο περιοχών χωρίς να αλλάξουν οι δομές των προηγούμενων καθεστώτων (π.χ. Τυνησία, Καμπότζη)
- **Εντολή**: Αυτό το εδαφικό status εμφανίστηκε μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο< Αφορούσε τις πρώην γερμανικές αποικίες και εδάφη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας που πέρασαν υπό τον προσωρινό έλεγχο άλλων δυνάμεων με σκοπό αργότερα την ανεξαρτητοποίησή τους (Συρία, Λίβανος, Παλαιστίνη, Καμερούν)
- **Κοινοπολιτεία**: Οργανισμός που αφορούσε όλες τις πρώην βρετανικές αποικίες που διατήρησαν δεσμούς με το στέμμα αλλά είχαν πλέον ανεξαρτησία (Καναδάς, Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία)
- **Προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων**

Η αποικιοκρατία (19^{ος}-20^{ος}), η ταξινόμηση των πολιτισμών, ο εξελικτισμός, ο εκχριστιανισμός, ο ρατσισμός και ο ιμπεριαλισμός και η λευκή κυριαρχία ο εξωτισμός ως οριενταλισμός , κλασικισμός, βαλκανισμός

- Τα **αποικιοκρατικά κράτη και οι λαοί τους** είδαν τη θέση τους να ενισχύεται με την κατάκτηση αποικιών. Οι Ευρωπαίοι απομύζησαν τις αποικίες και πολλοί στις ευρωπαϊκές κοινωνίες καρπώθηκαν μέρος αυτού του πλούτου.
- **Η Ευρώπη έγινε το κέντρο του κόσμου.** Οι κατακτήσεις αποικιών θεωρήθηκαν, από τους Ευρωπαίους, επαρκείς αποδείξεις της πνευματικής τους ανωτερότητας, της οικονομικής και τεχνολογικής τους παντοδυναμίας. Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός θεωρήθηκε ανώτερος.
- Ο εξωτισμός ως
- **κλασικισμός** και η ελληνικότητα, τα βιώματα παρά τοις Ελλησι, εμείς και οι αρχαίοι, οι διανοούμενοι και ο λαός\
- **Οριενταλισμός,** Η Δυτική και η Ανατολή
- **Βαλκανισμός,** Η Ευρώπη και τα Βαλκάνια

Οι συνέπειες του εξελικτισμού και του ρομαντισμού

- Στην ανθρωπολογία τον 19ο αιώνα γεννήθηκαν παρόμοιες θεωρίες εξελικτισμού :
- μονογένεση [Morgan, Tylor]
- διάχυση/διάδοση(πολυγένεση [Smith, Perry]
- θεωρία των επιβιωμάτων (όπου στηρίχθηκε και η ελληνική Λαογραφία του Πολίτη και αργότερα του Κυριακίδη),

ρατσισμός

- Στην απλή του εκδοχή, ο ρατσισμός είναι ένα αξιακό σύστημα που κατατάσσει τους ανθρώπους σε υψηλότερες ή χαμηλότερες βαθμίδες ανάλογα με το χρώμα του δέρματός τους, οδηγώντας σε αντίστοιχες συμπεριφορές.
- Στις ΗΠΑ η περιθωριοποίηση και υποβάθμιση των Αφροαμερικανών είναι ένα σύνθετο πρόβλημα που ξεκινά από το άγος της δουλείας.
- Ο ρατσισμός υπήρξε επίσημη ουσιαστικά ιδεολογία του κράτους έως τον αμερικανικό εμφύλιο και ανεπίσημη για αρκετό διάστημα έπειτα από αυτόν, ιδίως στον αμερικανικό Νότο.
- Παραμένει έκτοτε περισσότερο ή λιγότερο κρυμμένος σε εκατοντάδες κανόνες και πρακτικές. Πρόκειται για τον λεγόμενο «θεσμικό ρατσισμό», μια άστοχη κατά τη γνώμη μου περιγραφή ενός πραγματικού φαινομένου.
- Τέλος, ο φυλετικός διαχωρισμός συντηρείται και ενισχύεται από εκατοντάδες καθημερινές μικροσυμπεριφορές που δεν είναι πάντοτε ρατσιστικές με την έννοια του αξιακού συστήματος που περιέγραψα πιο πάνω. Ένα παράδειγμα είναι οι επιλογές των (λευκών κυρίως) γονιών για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Ακόμη και οι πιο συνειδητά αντιρατσιστές θα αποφύγουν να στείλουν τα παιδιά τους σε σχολεία όπου πλειοψηφούν οι μαύροι γιατί το εκπαιδευτικό επίπεδο εκεί είναι χαμηλό.

κλασικισμός

- Στροφή προς την αρχαιότητα (συντελείται ήδη από την Αναγέννηση). Στο θέατρο ισχύει ο κανόνας των τριών ενοτήτων (χώρου, χρόνου, δράσης). Αξιοποιούνται θέματα από την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα (βλ. ενδεικτικά, ακόμη και τους τίτλους των έργων του Κορνέιγ και του Ρακίνα).
- Στροφή στην αρχαιότητα.
- (β) Παγκοσμιότητα των ανθρώπινων τύπων.
- (γ) Κυριαρχία του λόγου στο συναίσθημα.
- (δ) Ισορροπία και ενότητα των στοιχείων που αποτελούν ένα έργο (κανόνας τριών ενοτήτων).
- (ε) Εκλεκτικότητα και αναφορά σ' ένα ιδανικό τελειότητας με βάση τις τρεις θεμελιώδεις αξίες.
- (στ) Αναφορά στη φύση και στην κοινωνία ως σταθερά περιβάλλοντα που δεν μεταβάλλονται.
- (ζ) Απόρριψη του φανταστικού, όταν αυτό δεν πηγάζει από τη μυθολογία και την ιστορία.
- (η) Άρνηση του ατομικού συναισθήματος ως στοιχείο ικανό ν' αποτελέσει το περιεχόμενο ενός έργου. (θ) Αποφυγή κάθε αναφοράς σ' ό,τι δύσμορφο, χαώδες, ταπεινό και μη σχετιζόμενο με το ιδανικό της αρμονικής τελειότητας

οριενταλισμός

- Ο όρος οριενταλισμός (αγγλικά: orientalism) σημαίνει την τάση εκλογίκευσης και νομιμοποίησης της αποικιοκρατίας και της νεοαποικιοκρατίας, μέσα από το χώρο της τέχνης, αλλά και των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και ανθρωπολογικών επιστημών που ασχολούνται με λαούς και πολιτισμούς της Ασίας και ιδιαίτερα της Μέσης Ανατολής.
- Αρχικά ο όρος αφορούσε την επίδραση του πολιτισμού των λαών της Ανατολής στη δυτική τέχνη και λογοτεχνία και επίσης την υιοθέτηση γραφικών πλευρών του τρόπου ζωής τους από το δυτικό άνθρωπο (oriental = ανατολικός). Η τάση αυτή εκφράστηκε ιδιαίτερα στα έργα του 19ου αιώνα με την ωραιοποιημένη συνήθως απεικόνιση προσώπων και τοπίων της Ανατολής (κυρίως της Τουρκίας, του Ιράκ, του Ιράν, της Αραβικής χερσονήσου, της Αιγύπτου και της βόρειας Αφρικής) και καλλιέργησε στους Ευρωπαίους την εικόνα μιας φανταστικής και εξωτικής Ανατολής. Γνωστότερα είδη της τέχνης αυτής είναι πίνακες διαφόρων ζωγράφων, όπως είναι ο Ζαν Ογκίστ Ντομινίκ Ενγκρ (Η μεγάλη οδαλίσκη, Τουρκικό λουτρό), ο Εζέν Ντελακρουά (Η οδαλίσκη, Γυναίκες από το Αλγέρι), ο [Ζαν-Λεόν Ζερόμ](#) (Χαρέμι, Σκλαβοπάζαρο, Μετά το λουτρό, Μαυριτανικό Λουτρό). Στο χώρο των ανθρωπιστικών επιστημών, οριενταλισμός είναι ο κλάδος που μελετά τον πολιτισμό και την ιστορία των λαών και των κρατών της Ανατολής.
- Η σύγχρονη έννοια του όρου, με σαφώς αρνητική χροιά,[1] αναλύεται πολύ εύστοχα στο έργο του παλαισιανικής καταγωγής Αμερικανού κριτικού της λογοτεχνίας και πολιτικού σχολιαστή Έντουαρντ Σαϊντ.[2].
- Ο Έντουαρντ Σαϊντ αναλύει τη στάση της δυτικής διανόησης απέναντι στην Ανατολή και κυρίως τον αραβικό κόσμο, από την περίοδο του Διαφωτισμού έως σήμερα. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι καλλιεργήθηκε συστηματικά στο πλατύ κοινό η εντύπωση της κατωτερότητας αυτών των λαών και πολιτισμών, προσφέροντας έτσι άλλοθι στις προσπάθειες της Δύσης να κυριαρχήσει επάνω τους.

εξωτισμός/κλασικισμός και οριενταλισμός

- Αναζήτηση του καινούργιου, του εξωτικού, του αγνώστου σε συνδυασμό με μια τάση φυγής. Κυριαρχούν η έξοδος, η μετοίκηση. Το ταξίδι μοιάζει με πρόκληση που αποφορτίζει τις ανησυχίες του ήρωα.
- Ταξιδεύει στο μυθολογικό σκοτεινό βορρά και τον εξωτικό νέο κόσμο (σε χώρες όπως: Ισπανία, δυτική Μεσόγειος, Αραβικός πολιτισμός, Αίγυπτος, Ελλάδα, Ανατολή).
- Κυριαρχεί ο εξωτισμός και ο οριενταλισμός. Ο δραματικός ήρωας επιβεβαιώνει τη φθορά του χρόνου θεωρώντας τα αρχαιολογικά μνημεία.

Βαλκανισμός

- Τα Βαλκάνια, όπως κατασκευάζονται από τον λόγο του Βαλκανισμού (όρος που εισήγαγε η Τοντόροβα), δεν αποτελούν για το Δυτικό βλέμμα κάτι το ριζικά και ασυμβίβαστα διαφορετικό (όπως η Ανατολή του Οριενταλισμού), αλλά κάτι το σχετικά οικείο, μεταβατικό, εγγενώς αμφίσημο και απειλητικό όπως οι ανερχόμενες κοινωνικές τάξεις: το σκοτεινό alter ego της Ευρώπης.
- Εξ ου και η εικόνα του γεφυριού (μεταξύ Ανατολής και Δύσης), η τετριμμένη μεταφορά για τα Βαλκάνια.
- <https://www.efsyn.gr/themata/fantasma-tis-istorias/113293-ta-balkania-tis-maria-tontoroba>

Culture-Borders Gender/LAB

- Culture-Borders-Gender/LAB
https://www.facebook.com/groups/2431681233762012/?multi_permalinks=2682947648635368¬if_id=1602626621524905¬if_t=feedback_reaction_generic&ref=notif
- <https://www.youtube.com/watch?v=6FUt1tScPhY&fbclid=IwAR0aRIj42Yct7OCqTMSjJU4j4cg5dz2vEu5Xf0la9xmE9x9sDDkM2rM0a6c>
- Project : Decolonizing Hellas –Decolonizing the Balkans

Συνέδριο

- <https://www.facebook.com/lemmth/photos/a.158015134240771/4065175143524731/>
- ΕΠΙΤΕΛΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ:
ΕΠΕΤΕΙΟΙ, ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΕΣ

Συνέδριο για τον εορτασμό των 200 χρόνων
από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης

21-23 Μαΐου 2021, Θεσσαλονίκη

Συνδιοργάνωση:

Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης
Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο
Μακεδονίας

Εργαστήριο για τη Μελέτη του Πολιτισμού, των Συνόρων και του Φύλου, Τμήμα
ΒΣΑΣ, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τομέας Λαογραφίας Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

<https://www.facebook.com/lemmth/photos/a.158015134240771/4065175143524731/>

ΜΕΡΟΣ Β Θεματικές προς διερεύνηση από την ανθρωπολογία σε σχέση με τις πολλαπλές σημασίες της αποικιοκρατίας, της λευκής κυριαρχίας και της αποικιοποίησης

- Το **δουλεμπόριο** ως είδος απόλυτης **λευκής κυριαρχίας**, κατοχής και εκμετάλλευσης επί σωμάτων, ψυχής και νου
- Η αποικιοκρατία, η **ταξινόμηση των πολιτισμών**, ο **εκχριστιανισμός**, ο **εξελικτισμός**, ο **ρατσισμός**, ο **οριενταλισμός**, ο **ιμπεριαλισμός**
- Η **ηγemonία του ευρωπαϊκού κοσμοπολιτισμού**, του ανθρωπισμού και του ορθού λόγου και ο εκσυγχρονισμός ως παγκόσμιο ζητούμενο προόδου
- Η **αποικιοκρατία ως πολιτικό σύστημα ευρωπαϊκού εκπολιτισμού**, μέσα από τις χριστιανικές αποστολές, τη διοίκηση κατοχής, την εκπαίδευση, την οικονομική εξάρτηση των αποικιοκρατούμενων από τους αποικιοκράτες,
- **Οι αντινομίες της νεωτερικότητας** με την διάκριση δημόσιου/ιδιωτικού, την κυριαρχία επί της φύσης, την εκκοσμίκευση, την προτεραιότητα του αρσενικού
- Η **αμφιθυμία και η καχυποψία στη σχέση αποικιοκρατών και αποικιοκρατούμενων**
- Η **αποικιοποίηση του νου και της ζωής ως τρόπος/γραμματική εξάρτησης των αδύναμων κρατών και σωμάτων από τις μεγάλες δυνάμεις και τις ελίτ**
- Οι μοντέρνες ιδεολογίες ουσιοκρατίας και επιστροφής στις ρίζες (βλ. **εθνικισμός, παναραβισμός, ισλαμισμός, αφρικανισμός κ.α**) ως πρόταση αποαποικιοποίησης
- **Κοσμοπολιτική με τα όπλα των αδυνάτων**

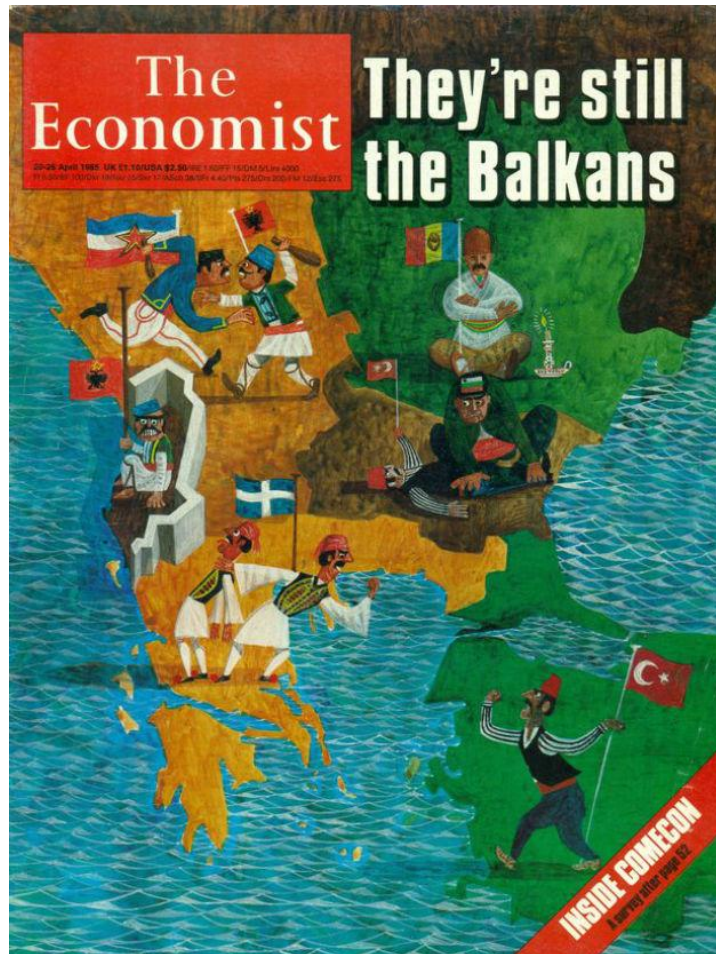
Οριενταλισμός, Ανατολικές σπουδές

- **E. Said, 1978, *Orientalism***
<https://www.youtube.com/watch?v=CoeymZ6-LnY&feature=youtu.be>
- Η «ανατολή» σχεδόν μια ευρωπαϊκή ανακάλυψη ήδη από την αρχαιότητα: μέρος σαγηνευτικό, μυστηριώδες, με εξωτικά όντα και στοιχειωμένες αναμνήσεις. Ταυτόχρονα οι ανατολικοί είναι βρώμικοι, οπισθοδρομικοί, καθυστερημένοι, με έμφυτη βαρβαρότητα, με κτηνώδη ένστικτα, αλλά οι γυναίκες διαθέτουν μια «έμφυτη» γοητεία και μυστήριο. 19ος-20ος αιώνας: εποχή έντονης αποικιοποίησης, οι εικόνες αυτές καλλιεργήθηκαν από ταξιδιώτες, ποιητές, πολιτικούς, διπλωμάτες, ακαδημαϊκούς, και διοικητικούς ιθύνοντες. Κυρίως βρετανική-γαλλική αποικιακή διοίκηση και μετά το Β Παγκόσμιο η Αμερική.
- Η μελέτη της γλώσσας και της θρησκείας ως ουσία του Άλλου και του Αλλού σε αντίστιξη με την ευρωπαϊκή πρόοδο, τον εκσυγχρονισμό και την εκκοσμίκευση
- Η φαντασίωση της ανατολής ως γυναίκα και η ξενότητα /μυστήριο των θηλυκών σωμάτων

<https://www.lifo.gr/team/arts/53020>

Βαλκανισμός/Μαρία Τοντόροβα

Από τη Σύγκρουση των πολιτισμών στις μετααποικιακές σπουδές και την πολιτισμική κριτική

- Η δαιμονοποίηση του Ισλάμ στις Διεθνείς Σχέσεις και την Πολιτική Επιστήμη πριν και μετά τη *Σύγκρουση των Πολιτισμών* : Η αμερικανική ηγεμονία στη Μέση Ανατολή και οι διεθνολόγοι, Samuel Huntington Bernard Louis
- **Ανθρωπολογία και νέες Σπουδές περιοχής μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, ως απάντηση στην επιβεβαίωση της προφητείας (βλ. κείμενο εργασίας «Η Ανθρωπολογία και οι κοινωνικές επιστήμες απέναντι στον Ουαχαμπισμό και τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου»**<file:///C:/Users/user/Downloads/Godelier Dawod.pdf>
- Η ανθρωπολογία παιδί της αποικιοκρατίας ή ως βάση για τις μετααποικιακές σπουδές και η συνομιλία με την πολιτισμική κριτική

Φρανζ Φανόν, (1952) *Μαύρο δέρμα/Λευκές μάσκες*

- Στη μελέτη του Fanon *Μαύρο δέρμα, λευκές μάσκες*, του 1952, όπου εξετάζονται τα αποτελέσματα της αποικιοκρατίας και του ρατσισμού στην ταυτότητα των μαύρων, οι εν λόγω μάσκες αντιπροσωπεύουν βιωμένες περιπτώσεις βίας – μιας βίας που μοιάζει διαρκώς να γυρίζει εναντίον του ίδιου της του εαυτού.
- Η πρώτη μάσκα αναφέρεται στη διαλεκτική της αναγνώρισης· η δεύτερη, στην επιβεβαίωση του εαυτού.
- Ο Fanon ειρωνικά διερωτάται σχετικά με τις ίδιες τις στιγμές, τα περιστατικά, της αναγνώρισης (*“Να αναγνωριστώ; Ναι, αλλά από ποιον;”*) ενάντια στο μοιραίο κάλεσμα της «νεγρότητας», από το οποίο ο συγγραφέας κρατάει αποστάσεις, προτιμώντας να εγείρει μια πρόκληση: Αυτή του υποκειμένου που αποκαθίσταται σε μια κατάσταση που του επιτρέπει να δρα και, επιπλέον, σε μια *κατάσταση που του επιτρέπει να δρα και να βλάπτει*.
- Σε αυτό το σημείο παρεμβαίνει η δεύτερη μάσκα: Να μην «παίζεις» πλέον τον λευκό, αλλά να «είσαι» ένας «βρομερός νέγρος» (*“sale nègre”*): Το να υποδύομαι τον λευκό συνιστά μια ατυχή εμπειρία που ακυρώνει κάθε διαλεκτική υπέρβαση της κατάστασής μου. Εάν κάθε αναγνώριση είναι επί ματαίω, τότε πρέπει κανείς να επιβάλει στον εαυτό του να «κερδίσει την αναγνώριση» (*“se faire connaître”*).

Φ. Φανόν (1961) *Της γης οι κολασμένοι*

- Εννέα χρόνια αργότερα, στο έργο *Της Γης οι κολασμένοι*, ο Fanon έδωσε όνομα σε τούτη την αναγκαία αντιδιαλεκτική διαδικασία. Την ονόμασε βία. Το υποκείμενο που υφίσταται βία δεν έχει διέξοδο παρά μόνο εντός και μέσω της βίας. Για να σταματήσει τη «δράση εναντίον του», για να γίνει ο ίδιος δράστης, θα πρέπει να αποσπάσει τον εαυτό του από το είναι του, να βγει έξω από την τραγική του κατάσταση.
- Σύμφωνα με τον Fanon, δεν είναι η βία αλλά ο «άνθρωπος» που μπαίνει στο παιχνίδι: Στον κόσμο της αποικιοκρατίας η βία είναι πανταχού παρούσα, ενώ ο άνθρωπος στέκεται όρθιος μονάχα στις κομψές ευρωπαϊκές γειτονιές της αποικιακής πόλης. Από τη θέση του, ο αποικιοποιημένος άνθρωπος του Fanon υφίσταται απολύτως την αποικιακή βία.

T. Asad, 1973, “Two European images of non-European rule” in *Anthropology and the Colonial Encounter*

- **T. Asad, 1973, “Two European images of non-European rule” in *Europe and the Colonial Encounter***
- Το κείμενο αυτό αποτελεί μια ακόμη προσπάθεια να διερευνηθεί η σχέση ανθρωπολογίας και αποικιοκρατίας (=οικονομική, πολιτική και πολιτισμική κυριαρχία των μη-Ευρωπαίων από τους Ευρωπαίους). Η ρίζες όλων των δυτικών επιστημών πηγαίνουν πολύ πίσω: τον 16ο αιώνα, την εποχή της συνάντησης της Δύσης με τον υπόλοιπο κόσμο για λόγους εμπορικούς, όταν δηλ η καπιταλιστική Ευρώπη ξεπερνώντας τα δεσμά της φεουδαρχίας έδιωχνε τους Άραβες και τους Εβραίους από τη χριστιανική Ισπανία και τα υπερατλαντικά ταξίδια αναζητούσαν νέους θαλάσσιους δρόμους από την εποχή του Βάσκο Ντε Γκάμα.
- Ήδη από την εποχή των σταυροφοριών η χριστιανοσύνη έγινε καχύποπτη του Ισλάμ και γενικά της Ανατολής. Οι άλλοι έγιναν αυτόματα «απολίτιστοι», «βάρβαροι», «άγριοι».
- Στερεότυπα, κυνισμός και διαρκής υποτίμηση των άλλων λαών στην λογοτεχνία, τις ταξιδιωτικές περιγραφές αλλά και τις αναφορές των διοικητικών υπαλλήλων της Δύσης. Παρότι σύμφωνα με τον φονξιοναλισμό «ο ανθρωπολόγος γράφει για τους ανθρώπους τους οποίους μελετά όπως ακριβώς τους βρίσκει» οι περιγραφές των τοπικών Αφρικανικών δομών αγνοούσαν παντελώς την πολιτική πραγματικότητα της υποταγής στη δυτική υπεροχή και της αναπόφευκτης εξάρτησης του τοπικού αρχηγού από αυτήν.

E. Wolf, 1982, *Europe and the People without History*

- Διάχυτη η Μαρξιστική αντίληψη της ιστορίας: μη οικουμενικότητα της ιστορίας, υλιστική αντίληψη της ιστορίας.
- *«Η βασική θέση αυτού του βιβλίου είναι ότι η ανθρωπότητα αποτελεί ένα σύνολο αλληλοεμπλεκόμενων διαδικασιών. Αλληλοεξαρτήσεις οικολογικές, δημογραφικές, οικονομικές και πολιτικές...»* (ανάγνωση στην εισαγωγή, πρώτη σελίδα). Δεν υπήρχαν ποτέ πολιτισμοί πλήρως απομονωμένοι, η ιστορία χαρακτηρίζεται από επηρεασμούς και αλληλοεξαρτήσεις. Η Δύση με την ιστορία της και οι άλλοι, μη-πολιτισμένοι, πρωτόγονοι που στερούνται ιστορίας; Στην εισαγωγή επίσης σχολιάζονται η «άνοδος» των κοινωνικών επιστημών και οι απαρχές της επιστήμης της ανθρωπολογίας. Κριτική: μελέτη σε «απομονωμένες» κοινωνίες, κατακερματισμός της ιστορίας.
- Το βιβλίο ξεκινά από το 1400 [το 1415 οι Πορτογάλοι καταλαμβάνουν Αφρικανικό λιμάνι στα στενά του Γιβραλτάρ ακολούθησαν οι Καστιλιάνοι και τον 16ο αιώνα οι Δανοί. Αργότερα ανταγωνισμός Αγγλο-Γάλλων] και την αναζήτηση πλούτου από τους Ευρωπαίους: η ανζήτηση του χρυσού της Αμερικής, το εμπόριο της γούνας, το δουλεμπόριο, το εμπόριο και τα μπαχαρικά της Ανατολής. Στη συνέχεια μελετάται η στροφή στον καπιταλισμό [κυρίως από τον 18ο] και οι νέες σχέσεις εξάρτησης που δημιούργησε.

James S. Scott

- James S. Scott. *Όπλα των Αδυνάτων: Καθημερινές Μορφές Λαϊκής Αντίστασης* (Weapons of the weak: everyday forms of peasant resistance, 1985) και
- *Η Κυριαρχία και η Τέχνη της Αντίστασης* (Domination and the Arts of Resistance, 1990)
- Scott, J. (1990). *Domination and the Arts of Resistance: Hidden Transcripts*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.
- Scott, J. (1985). *Weapons of the Weak: Everyday forms of peasant resistance*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.

Τα μαύρα σώματα και η μουσική ως όπλα των αδυνάτων της αφρικανικής διασποράς

- το δουλεμπόριο δημιούργησε μια αφρικανική διασπορά στη Νότια Αμερική, την Καραϊβική και τις Ηνωμένες Πολιτείες η οποία διακρίθηκε για τα εξαιρετικά πολιτιστικά της επιτεύγματα στο χορό, τη λογοτεχνία, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη ζωγραφική και, πάνω από όλα, τη μουσική (Cohen, 2003: 98).
- Η μουσική παράδοση της αφρικανικής διασποράς έχει πλέον φανατικούς οπαδούς σε ολόκληρο τον κόσμο. Ο γενικός χαρακτηρισμός είναι «τζαζ» και περιλαμβάνει μια σειρά κινήματων όπως τα «σπιρίτσουαλ», τα «μπλουζ», η μουσική των «γκόσπελ» και το «σουϊνγκ» αλλά και τα εμπορικά παράγωγα όπως το «ρυθμ εντ μπλουζ», η «ποπ», η «ροκ», η μουσική «φιούζιον», η βραζιλιάνικη «σάμπα» και η τζαμαϊκανή «ρένγκε».
- Αλλά και η συμβολή της αφρικανικής διασποράς στις πολιτικές εξελίξεις ήταν σημαντική. Αφροαμερικανοί δημιούργησαν το κίνημα των πολιτικών δικαιωμάτων στις ΗΠΑ. Ο περίφημος λόγος του πάστορα και ακτιβιστή Μάρτιν Λούθερ Κινγκ «Έχω ένα όνειρο» αποτέλεσε το μόνιμο κείμενο-αναφορά ακτιβιστών των ανθρώπινων δικαιωμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο. Το κίνημα των πολιτικών δικαιωμάτων επηρέασε σε σημαντικό βαθμό τις στρατηγικές που χρησιμοποίησαν και άλλες εθνοτικές ομάδες στον αγώνα τους για πολιτική αναγνώριση και χειραφέτηση στις ΗΠΑ και άλλες χώρες. Στη δεκαετία του '80 οι Αφροαμερικανοί των ΗΠΑ κινητοποιήθηκαν πολιτικά εναντίον της Νότιας Αφρικής συμβάλλοντας αποφασιστικά στο διεθνικό «κίνημα κατά του απαρτχάιντ» που υποχρέωσε τις δυτικές χώρες να επιβάλουν οικονομικές κυρώσεις στο ρατσιστικό καθεστώς της Σήμερα, οι Αφροαμερικανοί αποτελούν το 12% του πληθυσμού των Ηνωμένων Πολιτειών ενώ στη Βραζιλία η πλειοψηφία των κατοίκων είναι αφρικανικής καταγωγής (μαύροι ή μιγάδες (Guardian, 2011)).

Comaroff and Comaroff : Χριστιανοποίηση του νου, βία και επιτήρηση του δημόσιου βίου, ρατσιστικές διακρίσεις

- Η περίπτωση της Αφρικής («Η Αποικιοποίηση της συνείδησης» μέσω των σχέσεων εξουσίας και ηγεμονίας στην καθημερινή ζωή βλ. Η μελέτη των habitus και των ιστοριών ζωής πέραν της μελέτης των θεσμών και του λόγου στο ανθρωπολογικό έργο των Comaroff.
- Οι αντιφάσεις της συνείδησης και η συνείδηση των αντιφάσεων μπορούν να αποτελέσουν την πηγή ολοένα και πιο αρθρωτής αντίστασης: «Γι 'αυτό η ιστορία της αποικιοκρατίας, ακόμη και στα πιο απομακρυσμένα μέρη του σύγχρονου κόσμου, είναι μια τόσο διαδεδομένη υπόθεση, τόσο περίπλοκη φυγή πρόκληση επιβολής κυριαρχίας και δυστυχίας.
- Για παράδειγμα, το ευαγγελικό μήνυμα των ιεραποστόλων έγινε μέρος της αναδυόμενης ηγεμονίας, αλλά επίσης προκάλεσε νέες μορφές συνείδησης που πυροδότησαν μορφές αντίστασης που τελικά έγιναν μέρος της μαύρης συνείδησης και της καταπολέμησης του απαρχαίντ. Η αίσθηση του πολιτισμού των Comaroffs ως ανοιχτή, αμφισβητούμενη και μεταμορφωμένη προσφέρεται για θεωρητική αντίσταση ως μια μορφή αντι-ηγεμονίας τόσο σε τοπικές όσο και σε εισαγόμενες πολιτιστικές αντιλήψεις.

<https://openeclasse.uom.gr/modules/document/index.php?course=BSO142&openDir=/5f8081cctzCt/5f8082365cqb>

Οι κληρονομίες της αποικιοκρατίας: λευκή κυριαρχία, κρατική βία, συστημικός ρατσισμός και σεξισμός, δομική ανισότητα, αποικιοποίηση του νου και των ηθών στα βικτωριανά και αστικά ήθη, το σώμα και το συναίσθημα ως φορείς κόντρα ηγεμονίας

- https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/225550_i-ennoia-tis-apoikiokratias-kai-i-apoikiopoiisi-ton-ennoion
- https://thepressproject.gr/i-dysi-den-sygchorei-oute-ti-chesbollach-oute-to-livaneziko-lao/?fbclid=IwAR0eRsJzunugPoYHfl8Yj1NcpHFNm_t3bPIUZszflao1MN3K2LVlpFeBivU
- <https://news.cgtn.com/news/77596a4e7a514464776c6d636a4e6e62684a4856/index.html?fbclid=IwAR1xP5JI2Big7YS7oywKycaUNoECcnpSiG6jnjqhyzjYOxoyppSTgwkBwZU>
- <https://thepressproject.gr/apo-to-black-lives-matter-stin-palaistini-ekdilosi/>

Κριτικές σπουδές περιοχής: Η ανθρωπολογία, η ιστορία και οι σπουδές του πολιτισμού σε συνομιλία με τις πολιτική, τις θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης και τις διεθνείς σχέσεις

- Η σχέση αποικιοκράτη/αποικιοκρατούμενου
- Ο τόπος και ο κόσμος
- Η Ευρώπη και οι λοιποί
- Η Μεσόγειος, τα Βαλκάνια, η αν. Ευρώπη και η Μέση Ανατολή στα άκρα της Ευρώπης
- Ο εθνικός έμφυλος εαυτός και οι μακρινοί μας γείτονες/άλλοι
- Κοσμοπολιτισμός και κοσμοπολιτική